

Advies

Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014

Brussel, 20 januari 2011

Adviesvraag: Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014

Adviesvrager: De heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel

Ontvangst adviesvraag: 20 december 2010

Adviestermijn: 30 dagen

Goedkeuring/bekrachtiging raad: 20 januari 2011

Inhoud

Advies Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014	4
1. Inleiding	4
2. Algemene beschouwingen.....	4
3. Strategische doelstellingen	6

Advies Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014

1. Inleiding

Op 20 december 2010 werd de Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid (SAR WGG) door de Vlaams minister van Jeugd, Pascal Smet, om advies gevraagd over het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014.

De SAR WGG is tevreden dat, gezien het beleidsdomeinoverschrijdende karakter van dit plan, alle strategische adviesraden worden geraadpleegd. Jongeren en hun omgeving hebben de onverdeelde én gecoördineerde aandacht van de verschillende beleidsdomeinen erg nodig. Zulke sectoroverstijgende aanpak met een doeltreffende coördinatie is één van de grootste uitdagingen voor het Vlaamse jeugdbeleid. Dit werd ook door de Europese Unie vooraan op de agenda geplaatst in de “resolutie van de Raad voor een nieuw kader voor Europese samenwerking in jeugdzaken (2010-2018).

Het is jammer dat het - door de korte adviestermijn die over de jaarwisseling liep - niet mogelijk was binnen de raad uitgebreid van gedachten te wisselen over dit thema. Desondanks heeft de SAR WGG ervoor gekozen, via een schriftelijke procedure, een aantal belangrijke kanttekeningen bij het plan te maken. De raad vraagt om ook bij de uitwerking en evaluatie van dit plan de participatie van het middenveld, van wetenschappelijke experts en van de andere relevante betrokken actoren in de samenleving te verzekeren.

In wat volgt kijkt de SAR WGG naar het Vlaamse Jeugdbeleidsplan vanuit zijn opdracht om over de strategische beleidslijnen met betrekking tot welzijn, gezondheid en gezin in Vlaanderen te reflecteren. Na enkele algemene opmerkingen over het plan, zoomen we vooral in op de strategische doelstellingen die aan de domeinen welzijn, gezondheid en gezin raken of, volgens de raad, (meer) zouden moeten raken.

2. Algemene beschouwingen

De raad vindt het positief dat het plan is uitgewerkt in strategische en operationele doelstellingen en ondersteunt ook de ambitie om het beleid en het Vlaams Jeugdbeleidsplan te monitoren. Het is goed dat er met concrete acties gewerkt wordt. Toch vindt de raad dat deze acties niet altijd concreet genoeg en soms te vrijblijvend geformuleerd zijn. De vertaling van de acties naar indicatorensets zou een correcte evaluatie van het plan mogelijk maken. De raad merkt ook op dat er voor elke operationele doelstelling betrokken beleidsvelden worden genoemd, maar dat er niet altijd acties zijn uitgewerkt voor elk betrokken beleidsveld. Ook het gebrek aan zicht op de budgettaire ruimte die er voor de uitvoering van dit plan voorzien is, maakt het moeilijk een globaal oordeel over het plan te vellen. De raad vraagt dan ook dat hierover snel duidelijkheid gecreëerd wordt.

De raad is erg tevreden dat er in het plan de nodige aandacht gaat naar achterstelling, uitsluiting, armoede en sociaal welbevinden. Het hoeft niet gezegd dat gelijke kansen voor jongeren maar kunnen ontstaan als er voldoende ingespeeld wordt op de heel verschillende situaties waarin jongeren in onze maatschappij zich (kunnen) bevinden.

De raad meent wel dat er in het plan meer expliciete aandacht zou mogen gaan naar de inclusie van kinderen en jongeren met een handicap.

De raad onderschrijft de idee dat er verschillende opvoeders bestaan in onze maatschappij en dat zij vanuit een 'gedeelde pedagogische visie' moeten samenwerken voor een gezonde ontwikkeling van onze kinderen en jongeren. Toch vindt de SAR WGG dat, in het bijzonder, het gezin als een belangrijke socialiserende instantie veel te weinig aan bod komt in het plan. Of het nu gaat om de leefwereld van jongeren (SD3), competenties van kinderen en jongeren (SD 13), inclusieve leeromgevingen (SD 10),... het is steeds van cruciaal belang om de ouders, het gezin, mee in het verhaal te betrekken. De leefwereld van kinderen, een gezonde zelfkennis en het geloof in eigen kunnen ondanks beperkingen, wordt immers in sterke mate mee vorm gegeven door kansen die ouders vroeger zelf als jongere kregen. Bij wijze van voorbeeld nemen we de impact van het thuismilieu op studiekeuze. Het is cruciaal dat bij het opstellen van portfolio's en dergelijke, ouders meegenomen worden in het denken rond competenties en talenten, zodat vastgeroeste ideeën kunnen verdwijnen. Zo niet zal er steeds een grote kloof (gerelateerd aan sociaaleconomische achtergrond) blijven bestaan tussen kansrijke en kansarme kinderen en jongeren.

Wat ziektepreventie en gezondheidspromotie bij kinderen en jongeren betreft, brengt de raad graag nog een aantal elementen onder de aandacht. Het is nodig de effecten van verschillende preventieve en gezondheidsbevorderende acties op kinderen te evalueren. Daarnaast merkt de raad op dat een verwijzing naar de gezondheidsdoelstelling inzake tabak, alcohol en drugs ontbreekt. Ook mist de raad een verwijzing naar sensibilisering betreffende veilige seks en seksueel overdraagbare aandoeningen.

De raad meent dat het plan te weinig plaats geeft aan de jonge kinderen en aan de ontwikkeling van kinderen tot jongeren. Buiten SD 8 wordt er weinig expliciete aandacht aan geschonken. Alle actoren die een "pedagogische rol" kunnen spelen in de kindertijd of die invloed hebben op de ontwikkeling van kinderen mogen meer aandacht krijgen in het Vlaams Jeugdbeleidsplan. Veel problemen van jongeren vinden immers hun wortels in de (vroege)kindertijd. Het is dan ook nodig, als maatschappij, vroegtijdig 'aanwezig' te zijn om gezinnen te ondersteunen zodat problematische opvoedingssituaties zoveel mogelijk vermeden kunnen worden.

Er is in het plan, terecht, veel aandacht voor participatie van kinderen en jongeren, niet alleen in de strategische doelstelling 1, maar ook op andere plaatsen doorheen het plan. Het valt de raad wel op dat de nadruk vooral ligt op beleidsparticipatie (macroniveau). Hoewel ook op een aantal plaatsen aanzetten geformuleerd zijn om participatie op een micro- en mesoniveau te ondersteunen, is dit nog te weinig in het plan opgenomen. De raad wenst dat er in het plan ook aandacht gaat naar het (verder) ontwikkelen van de 'participatieve basishouding' in de leefwereld van kinderen, niet enkel in de 'formele structuren' en het jeugdwerk maar ook daar buiten.

De raad mist in het plan tenslotte expliciete verwijzingen naar het decreet Integrale Jeugdhulp, het decreet rechtspositie van de minderjarige en het plan Perspectief! Het decreet rechtspositie van de minderjarige vormt samen met het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind de juridische basis voor de rechten van kinderen en jongeren. De integrale jeugdhulp en het plan Perspectief! brengen ook de jongeren in problematische opvoedingssituaties of jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben begaan in beeld. De raad meent dat deze belangrijke teksten of plannen een plaats verdienen binnen het Vlaams Jeugdbeleidsplan.

3. Strategische doelstellingen

SD 3 *Het inzicht in kinderen en jongeren, hun leefwereld en hun toekomstvisie is systematisch verbeterd.*

Onder deze strategische doelstelling wordt gesteld dat er nauwelijks of geen grootschalig onderzoek is bij kinderen onder 12 jaar, te weinig verdieping van kwalitatief materiaal. De raad wijst erop dat binnen het Steunpunt WVG het onderzoeksprogramma JONG! met co-hortes van 6 tot 12-jarigen werkt. Dit onderzoek is grootschalig, longitudinaal en verdiepend omtrent de aspecten welzijn, gezondheid, gezin, opvoeding, zorgtrajecten,... De raad meent dan ook dat dit onderzoeksprogramma verdere ondersteuning verdient. Het is ook mogelijk om binnen dit onderzoeksprogramma linken te leggen met ander steunpuntonderzoek over onderwijs, schoolloopbanen, armoede, milieu,...

De raad meent dat ook Kind&Gezin een nuttige rol kan spelen in het opsporen van leemtes in kennis over kinderen. (OD 3.1)

SD 4 *Mensen en organisaties die werken met kinderen en jongeren beschikken over sterkere competenties om om te gaan met de groeiende diversiteit bij de jeugd.*

Het is goed dat diversiteitcompetenties van ambtenaren en beleidsmakers worden aangescherpt. Maar het is minstens even belangrijk dat Belgen met een andere etnisch-culturele achtergrond kunnen instromen in de ambtenarij en beleidsfuncties.

Ook voor het ontwikkelen van diversiteitcompetenties en modellen om om te gaan met diversiteit in organisaties verwijst de raad naar de rol van Kind en Gezin. Deze aandacht voor diversiteit is reeds van belang van bij de voorschoolse opvang. (OD4.1 en OD4.2).

De actie 'Hogescholen en universiteiten sensibiliseren' mag zich niet beperken tot bachelor- en masteropleidingen, maar dient uitgebreid te worden naar alle opleidingen die leiden tot beroepen waar kinderen en jongeren de doelgroep zijn, dus ook verzorgenden, verpleegkundigen, opvoeders enz. (OD4.3)

SD 5 *In de beleidskeuze van de Vlaamse overheid wordt rekening gehouden met de effecten op (de gezondheid van) kinderen en jongeren van huidige en toekomstige generaties.*

De raad is erg tevreden dat de idee van de 'kindnorm', zeker impliciet, in meerdere strategische doelstellingen van het plan zit verweven. Omtrent de normen is het zeker belangrijk te informeren en te sensibiliseren, toch merkt de raad ook op dat sommige situaties een actie-ver ingrijpen van de overheid vragen. De raad verwijst hierbij bijvoorbeeld naar de OD5.4 waar de formulering 'sensibilisering rond muziekgerelateerde gehoorschade' te vrijblijvend is. Het is niet alleen aan ouders of jongeren zelf om te voorkomen dat ze gehoorschade oplopen op festivals (oordopjes,...). Geluidsbeperkingen op concerten of in de bioscoop moeten dwingend worden opgelegd.

De raad vraagt de term 'medicalisering' duidelijk te omschrijven. Wordt er enkel het toedienen van medicatie bij de bestrijding van leer- en gedragsstoornissen bedoeld? Wordt er bedoeld dat we in onze samenleving voor 'normale' problemen te gemakkelijk een medische oplossing zoeken? De raad vindt het positief dat hierover het debat zal worden aangegaan. In het debat moeten inderdaad kinderen en jongeren betrokken worden, én zeker ook hun vertegenwoordigers (niet OF). Ouders voelen zich vaak onder druk gezet om medicatie toe te dienen (vb. relatieve) om hun kinderen geen kansen (bijv. op school) te ontnemen. (OD 5.1)

Het is goed dat in deze regeerperiode verder wordt ingezet op het instrument JokER. Elk ontwerp van decreet wordt op het ogenblik van indiening bij het Vlaams Parlement vergezeld van een Kind- en jongere-effectrapport. De JokER is geïntegreerd binnen de reguleringssimplyanalyse (RIA). De raad ondersteunt zeker en vast het voornemen te onderzoeken of het mogelijk is te komen tot een globale Sociale Impact Analyse (SIA) die ook de plannen voor gelijkaardige toetsen (armoedetoets, equitytoets) integreert. Toch wil de raad benadrukken dat in afwachting daarvan de JokER niet verwaarloosd mag worden. De JokER moet nu reeds als actief instrument ingezet worden. (OD 5.2)

Tenslotte vraagt de raad ook aandacht voor preventie, het voorzorgprincipe en het beginsel van de fysisch-chemische hygiëne. De raad verwijst hiervoor naar zijn adviezen over de stralingsnormen bij zendantennes en over de nota risicobeheer (cfr. www.sarwgg.be).

SD 6 *Door een gecoördineerde aanpak nemen institutioneel geweld, kindermishandeling, pesten en zelfdoding af.*

In dit plan wordt de vaststelling gedaan dat kinderen en jongeren vaak enkel met mekaar over hun problemen praten en dat ze te weinig 'coping' strategieën krijgen aangereikt. De raad mist dan ook in de operationele doelstellingen acties die hierop proberen in te grijpen. Uit het beleidsplan "Geestelijke gezondheidzorg Vlaanderen"(26 november 2010) van minister Vandeurzen citeren we: "In vergelijking met Nederlandse jongeren scoren Vlaamse jongeren hoog op volgende risicofactoren: negatieve levensgebeurtenissen, hoge scores voor angst, minder probleemgerichte coping, meer alcohol- en druggebruik en minder communicatie met de ouders, broers/zussen, andere familieleden en leerkrachten over hun problemen. Deze vaststellingen geven een aanwijzing dat er bij kinderen en jongeren in Vlaanderen een laag gevoel van welbevinden is." De raad ondersteunt daarom de vele strategische doelstellingen in het Vlaamse Jeugdbeleidsplan die dit onwelbevinden, rechtstreeks of onrechtstreeks, willen aanpakken. Toch vindt de raad ook dat kinderen en jongeren de nodige strategieën en fora aangereikt moeten krijgen om moeilijkheden bespreekbaar te maken en te overwinnen.

De raad wenst in verband met de actie 'sensibilisering van de eerstelijns werkers' te verwijzen naar de besluiten van de conferentie Eerstelijnsgezondheidszorg van 11 december 2010. Een van de voorstellen van deze conferentie is het creëren van de eerstelijnspsychologische functie. (OD 6.4)

Het is positief dat een actieve deelname van jeugdactoren wordt bepleit bij de voorbereiding van de gezondheidsconferentie die eind 2011 zal uitmonden in een nieuwe gezondheidsdoelstelling betreffende suïcide. (OD 6.4)

SD 7 *Meer aanbod in de vrije tijd, onderwijs en welzijn is aangepast aan de noden van maatschappelijk kwetsbare kinderen.*

Bij de inleiding van deze strategische doelstelling wordt de noodzaak om integraal te werken voor maatschappelijk kwetsbare groepen aangehaald. De raad onderschrijft deze stelling en vindt het daarom jammer dat dit niet in concrete acties is uitgewerkt bij de operationele doelstellingen.

De raad ondersteunt de visie van de Vlaamse overheid dat “het aanbod, zij het vraaggericht, vindplaatsgericht, thematisch geïnspireerd of doelgroepspecifiek, niet enkel moet streven naar de specifieke vrijetijdsbesteding, onderwijskansen of welzijnsaspecten van één individu, maar ook moet bijdragen tot het bevorderen van de sociale cohesie in onze maatschappij.”

Daarom zou er in de formulering van de OD 7.2 beter van (vraag- **en/of behoeftegestuurd**) aanbod gesproken worden omdat behoeftesturing voor de doegroep maatschappelijk kwetsbare jongeren vaak essentieel is.

De raad onderschrijft de nood aan een beleidsdomeinoverschrijdende strategie voor het ondersteunen van organisaties die geïntegreerd werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. De acties die aan deze operationele doelstelling gekoppeld zijn, zijn echter te vrijblijvend geformuleerd. Zo staat er, bijvoorbeeld, dat de netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp dit *mee nemen als opdracht*. Vertegenwoordigers van cliënten *kunnen* betrokken worden en samenwerkingsverbanden *kunnen* aangegaan worden. Deze actie zou veel concreter mogen omschreven worden. De raad vraagt zich af hoe de resultaten van deze té vrijblijvende actie achteraf geëvalueerd kunnen worden? (OD 7.1)

SD 8 *Maatschappelijk kwetsbare kinderen jonger dan 6 jaar hebben meer ontwikkelingskansen*

De raad had graag gezien dat er in de **strategische doelstellingen 7 en 8** meer aandacht zou gaan naar de werking van de Consultatiebureaus van Kind en Gezin, de inloopteams en de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning die zeer goede resultaten behalen bij maatschappelijk kwetsbare groepen. De raad acht het belangrijk dat deze vormen van preventieve gezinsondersteuning versterkt worden. We verwijzen hiervoor naar het advies van de SAR WGG over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding en naar de doelstelling voor het instellen van een Vlaamse kindpremie binnen het decreet Vlaamse sociale bescherming.

Ook de voorschoolse opvang van Kind&Gezin wordt slechts in de marge vermeld. Kind&Gezin is nochtans een essentiële partner in deze materie.

SD 10 *Kinderen en jongeren groeien op in meer leeromgevingen die kwaliteitsvol divers en inclusief zijn.*

De raad vraagt dat het concept ‘leerzorg’ een duidelijke invulling zou krijgen. We verwijzen hierbij naar het advies van de SAR WGG over het VAPA.

SD 11 *Er zijn meer 'brede scholen' om kinderen en jongeren maximaal kansen te geven om zich op verschillende levensdomeinen volwaardig te ontplooiën en om te participeren aan de samenleving.*

De raad wenst de uitbouw van het concept 'brede school' te ondersteunen. Samenwerkingsverbanden en kruisbestuivingen tussen lokale initiatieven dienen aangemoedigd te worden. De raad vindt het jammer dat Kind&Gezin niet expliciet als betrokkene wordt vermeld. (OD11.1)

SD 13 *Alle kinderen en jongeren krijgen kansen om in de vrije tijd competenties te ontwikkelen, te herkennen en/of te laten erkennen.*

Hier zag de raad graag een toevoeging over de zorg die jongeren soms binnen het gezin opnemen, voor een (psychisch) zieke ouder, of voor een broer/zus met een handicap. Deze zorg in gezinsverband maakt van kinderen en jongeren mantelzorgers met heel bijzondere competenties. Vaak wordt de mantelzorg in het EVC-beleid over het hoofd gezien.

Daarnaast had de raad bij deze strategische doelstelling graag meer aandacht gezien voor maatschappelijk kwetsbare groepen. Het zou in het kader van maatschappelijke kwetsbaarheid bijvoorbeeld interessant zijn te onderzoeken in welke mate kinderen/jongeren die als 'maatschappelijk kwetsbaar' benoemd worden al veel meer op 'eigen benen' staan dan leeftijdsgenoten, mee zorg en verantwoordelijkheid dragen en (daardoor) minder participeren aan jongerengerichte initiatieven. Hiervan vertrekken zou een nieuw perspectief kunnen openen op maatschappelijke integratie, hulpverlening en ondersteuning van maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (en hun gezinnen).

SD 15 *De (zin voor) creativiteit, innovatie en ondernemen bij jongeren is vergroot.*

Naast het betrekken van de jeugd bij o.m. Technopolis, Flanders DC, ... kan er ook gedacht worden om de jeugd meer te betrekken bij Flanders' Care.

SD 18 *Er is meer kwaliteitsvolle, specifieke ruimte afgestemd op de noden van kinderen, jongeren en hun verenigingen.*

Het voornemen om het gebruik van de schoolinfrastructuur te optimaliseren is positief. De raad benadrukt dat het juridisch kader dat zal worden uitgewerkt ook moet ruimte bieden voor spel en activiteiten van buurtbewoners, zodat ook niet-betalende activiteiten er een plaats vinden.

De raad vindt dat de formulering 'stimuleren en ondersteunen' in de OD18.2 te vrijblijvend geformuleerd is. Het moet via de nieuwe invulling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, dat nu in de steigers wordt gezet, mogelijk zijn om een minimumnorm op te leggen die zegt wat 'voldoende' veilige, duurzame en toegankelijke infrastructuur voor jongerenactiviteiten is. (OD 18.2)

SD 19 ***Kinderen en jongeren zijn een vanzelfsprekende actor in de publieke ruimte.***

De raad is verheugd met de aandacht voor de autonomie van kinderen en jongeren op het vlak van mobiliteit. Elk jaar vallen er op onze wegen te veel jonge verkeersslachtoffers als zwakke weggebruiker. Daarom pleit de raad ervoor om, met participatie van de kinderen en jongeren zelf, de kindruimtes met elkaar te verbinden op een voor fietsers en voetgangers veilige manier. Hiervoor zijn ingrepen aan de infrastructuur vereist.

De operationale doelstelling OD 19.2 is voor de raad te vrijblijvend geformuleerd. Informatie en sensibilisering alléén, kunnen niet verhinderen dat 'speellawaai' leidt tot restrictieve maatregelen en sluiting van kind- en jeugdvoorzieningen. De VLAREM-regelgeving zou moeten uitsluiten dat het spelen van kinderen beschouwd kan worden als lawaaioverlast. (OD19.2)

SD 20 ***Meer kinderen en jongeren groeien op in een goede woning en een duurzame woonomgeving.***

De raad onderstreept het belang van deze strategische doelstelling door nog eens te verwijzen naar de decenniumdoelstellingen en naar de doelstellingen in Pact 2020. Om de doelstellingen te bereiken moet de Vlaamse Regering investeren in sociale huisvesting, het systeem van sociale verhuurkantoren versterken en uitbreiden en investeren in substantiële huursubsidies voor mensen die het heel moeilijk hebben op de woningmarkt. De SAR WGG gaf hier ook uitgebreid aandacht aan in zijn advies over het VAPA.

SD 22 ***Er is meer maatschappelijk engagement voor kinderen en jongeren***

Het versterken van het (vrijwillige) maatschappelijk engagement voor kinderen en jongeren zodat de druk op de professionele hulpverlening afneemt is een interessante piste. De raad meent dat dit ook ruimer kan bekeken worden dan de inzet op 'vrijwilligers'. Maatschappelijk engagement kan ook gelinkt worden aan privéondernemingen en –initiatieven.